

בבא מציעא קיא
עניין: עני ואביון

ביאור הגר"א משלי ל, יד

וזוהו: לאכל עניים מארץ ואביונים מאדם. עתה מפרש כי עניים הם שהיו עשירים והענו, וכמ"ש⁷⁴ "הוי מגיעי בית בבית" שמלווה לו מעות כדי שישאר בידו ביתו של העני, ואביון הוא עני מעיקרו שאין לו כלום, ולזה אמר שמתלעתיו הם מאכלות, שאוכל ממנו של עני ואוכל את העניים מארץ, שלא ישאר העני על ארצו, כי גוזל ממנו ארצו. ואביונים שאין להם ארץ כלל, לוקח נפשו, שלא יהיה בין אנשים כלל, וזוהו

משלי פרק ל"א

יֵדֵיהֶם שֶׁלַחָהּ בְּפִישׁוֹר וְכַפֵּיהֶם תִּמְכוּ פִלָּךְ: כַּ בְּפֶה
 פִּרְשָׁה לְעֵנִי וַיִּדְיָה שֶׁלַחָהּ לְאַבְיוֹן: כֵּא לֹא־תִירָא לְבֵיתָהּ

ביאור הגר"א

"אני ה' אענם אלהי ישראל לא אעזבם אפתח על שפיים וכו'". והעניין, שיש שני מיני עניים: עני ואביון, והכל בתורה, אביון הוא שתאב לכל, וחוזר על הפתחים של בתי מדרשות, ומכתת רגליו במדינות ללמוד תורה ואינו בוש⁸⁸, ועני הוא היושב בביתו ומבקש תורה, אבל אינו הולך מחמת בשתו, וכמ"ש⁸⁹ "לא הבישן למד", ולזה אמר "מים ואין", הן שני דברים, כמ"ש⁹⁰ "עמק עמק מי ימצאנו", "ולשונם" כמ"ש⁹¹ "ורחק וכו'", וזה שאמר וידיה שלחה לאביון. ידיה בגילוי בפתחא דידין, אבל גבי עני כפיה בסתימא דידין, ואף על פי כן כפה פרשה לעני, כמ"ש⁹² ידיה פרושות וכו', אבל לאביון שלחה שהיא נותנת מיד, ואמר שלחה, כמ"ש למעלה⁹³ "שלחה נערתי תקרא וכו'", והן התלמידי חכמים שלומדים עמהם.